

Zaman Gazetesi

2 Eylül 2014

Herkül Millas

Tabii ki yeni bir Türkiye var. En azından yeni zenginlerimiz var artık. Kendilerine özgü dünya algılarıyla, gustolarıyla, beklenti, hayalleri ve talepleriyle. Söylemleri, ahlakları, adap ve iş görme yordamlarıyla. Yeni bir şey bu.

Köklü değişiklikler ve farklı kültürlerle temas, kısacası yeni dönemler dilde de devrimlere neden olur. Bu alandaki devrim de hız alıyor, kelimeler bu ihtilal döneminde yeni anlamlar ediniyor. Haşhaşi kelimesi “muhalifle” eş anlamlı olmaya yüz tutmuş, örneğin. Kelimenin yeni ve

değişmeceli anlamı artık böyle. “O haşhaşidir” dedik mi onun eleştirilerde bulunduğunu ve yeniye karşı çıktığını hemen anlıyoruz. “Darbe” kelimesi de öyle. Eskiden bu kelime vuruş demektir; bir de değişmeceli anlamı vardı: “birini zor durumda bırakan olay/skandal”. “Ailenin şerefine getirilen bu darbe babayı perişan etti” cümlesi bu değişmeceli anlamı taşır. Bir de terim vardı: hükümet darbesi. Bu terim bütün dünyada olduğu gibi “hükümeti zor kullanarak düşürmek” anlamındadır (Fransızcası kullanılır: coup d’etat, diye). Ancak yeni kullanıma göre “skandal” anlamındaki darbe, artık “hükümet darbesi” anlamını almış. Her darbeye, yani rezalete ve skandale, “hükümet darbesi” anlamı yükleniyor.

Her biri ayrı bir makale konusu olacak yeni durumlar var. Burada birkaçına değinip geçiyorum. Şaşkınlıkla yeni hedefi duyuyorum: Anayasayı değiştirmek için seçimlerde gerekli oylar yeni hedef olmuş. Şaştım! Anayasa herkesi bağlayan ve hele birleştiren özel yasadır; milli birliğin temelidir. Bir partinin gücüyle değişmez, değişmemeli, tek bir partinin yapısı olmamalı. Anayasanın özelliği -bütün dünyada- geniş mutabakatla oluşmasıdır. Hedef farklı olmalıydı: Yeni anayasayı sağlamak için Meclis içinde, partiler arasında ve tabii toplum içinde en geniş mutabakatı sağlamak olmalıydı. Hedef geniş mutabakat olmalı; oy çoğunluğu değil. Oy çoğunluğuyla ortaya çıkacak olan, gerilim anayasası olur. Ama bu konuda da yeni içtihatlar oluşmuş. Hukuksal fırsatı yakaladık mı ve yüzde onlu bir barajla, yeni anayasayı yaparız; örneğin, yüzde elli oyla üçte iki oran sağlanmış sayılır. Mutabakat ise sonradan gelir, getirtiriz gerekirse.

İddiaya göre, Müslümanları aşağı gören azınlıklar ve Yahudilerin hangi gazeteyi okudukları konusunda bir yazı yazdım. Ama E. Mahçupyan’ın yeni yazısını okuyunca tereddütlere düştüm; yazımı yayınlamanın artık bir anlamı var mı diye. Bu son yazıda şu nitelermeleri, suçlamaları ve yeni söylemi buldum: birey olamamak, bireyselliğe tahammül edememek, parazitler (üç kez), apaçık ırkçılık, zavallılar, gülünçleştirenler, azınlıkların küçük dünyaları, pespaye, utanç verici bir yüzeysellik ve kabalık, burunlarına kırmızı toprak yapıştırmış taklalar atan palyaçolar (iki kez), cemaate kapılanmış, pespayelik bataklığında çimlenenler, şarlatanlık, arsızlık, densizlik, psikolojik boşalma, düzeysizlik, ağızdan çıkanı kulağı duymayan, zavallılık, kişilik eksikliği, hezeyan, yozlaşma, şarlatanlar, idrak yoksunu.

“Süreç” de yeni dalgalanmaların riskinde. Kavgaların diyalektiğini biliyoruz: en başta küçük, ikincil bir anlaşmazlık vardır. Sonra taraflar, önceden başka nedenlerle kavgalı olduklarından o ufak anlaşmazlık konusunda inatlaşır, farklılığın berisinde mevzileşir o farkı büyütürler. Sonunda baştaki küçük fark temel anlaşmazlığa dönüşür. Kürt sorunu da bu yeni yolda. Sorun yıllarca iki eksende tartışıldı: askeri çözüm veya siyasi çözüm diye. Sonunda zor kullanmaktan vazgeçip diyaloga karar verildi. Şimdi -bu da yeni- diyalogun biçimi, aktörleri, şansı hatta gereği öne geçiyor. “Süreç” bambaşka bir kavganın kurbanına dönüşürse çok yazık olacak.

Demokrasinin özü de, yeniden, “hak arama” ve “hak elde etme” olarak dile getiriliyor. “Şunları elde ettik” denmekte, bu başarılar demokratik kazanımlar diye gösterilmekte. Oysa demokrasinin bunlarla bir ilişkisi yok! Hak arama ve hak elde etme dünyamızda her zaman var olmuştu. Ama her hak kazanma demokratik kazanım değildir. Krallar, imtiyazlı sınıflar, güçlü gruplar, etnik kesimler, dini cemaatler, hatta etkili bireyler hep haklar kazanmışlardır. Hatta hayvanlar âleminde de hak kazanma vardır. Örneğin aslanlar avlanma alanlarına rakiplerini yaklaştırmazlar; geçim imtiyazlarını korurlar. Demokratik kazanımlar farklı bir şey. Şimdi uzun uzun anlatmayayım; ama eşitlikle ilişkilidir bu haklar. Haklar herkes içinse demokratiktir.

Yeni bir söylem de “suçlananlar, aklanmak için mahkemeye gitmeyi istemeleri gerek, neden yapmazlar” önerisidir. Saçma bir öneri; çünkü böyle bir yola, aklanacağını bilen tevessül eder. (Tevessül eski bir kelime, yenisini söylersek “... girişir” olmalı.) Aslında bu öneride ironi, ima ve kurnazlık var. Yani demek isteniyor ki, “suçlu olmasan mahkemeye giderdin, oysa gitmediğine göre ...” Her nedense insanlar kendilerini açıkça ifade etmiyorlar, imalı konuşuyorlar. Bu da yeni. Neden dersiniz?

Bu tür yeni söylemleri, uygulamaları, planları dinliyor ve “yeni” nedir diye düşünüyorum. Sözlüğe baktım. “Yeni”nin karşısında birkaç tanım var: Kullanılmamış, yakın zamanda olmuş, en son, şu ana kadar olmamış, farklı olan vb. Ama olumlu bir anlam yüklenmemiş “yeni” kelimesine. Yeni’ye olumlu anlam vermek belli bir felsefi anlayışın işidir; ve bu olumlu anlam mecazidir. Aydınlanma döneminde ortaya çıkmıştır ve eski dünya ile yeni dönem arasında gerçekten var olan veya hayali bir farkı vurgulamak için üretilmiştir. Kelimenin bu anlamı, “Eski hep kötüdür, yeni hep iyidir” varsayımının sonucudur. (Muhafazakârlar bu görüşe pek katılmazlar.) Oysa yeni çok kötü de olabilir. Örneğin emperyalist, komünist, faşist gibi sistemler de bir zamanlar yeniydi. “Yeninin” bu yeni ve olumluluk içeren anlamı, yeni zengininin yeni algısının ifadesi de olabilir: eski, yoksul yaşamı hatırlatır; yeni bugünkü bol tüketimi. Sanırım bu anlamdadır “yeninin” övgüsü.

Tipik bir muhafazakâr gibi yazı yazacağımı hiç aklıma getirmemiştım. Bu halim de yeni! Ama son zamanlarda aklımda A. Huxley’in Cesur Yeni Dünya romanı var (Brave New World). Kâbus gibi yeni bir dünyadan söz eder Huxley. Bence bu “yeni” söylemi, kendi başına yeterli değil. Tamam, bazı durumlar yeni olmasına yeni de, istenen bir şey mi ki her yeni?